

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges utazás
megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás, valamint a
figyelmeztető jelzés felülvizsgálata iránti eljárás**

Szerző:

dr. Bedő Sarolta

bírósági titkár

Szeged, 2023. augusztus 23.

Bevezető

Az Európai Unióban az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek határokon átnyúló szabad mozgása egyre nagyobb mértéket öltött, mellyel egyenes arányban emelkedett a határon átvitelő jogviták száma¹. A jogviták a családjog területén a gyermekeket érintően is megjelentek, éppen ezért az Európai Unió célul tűzte ki olyan igazságügyi együttműködés kialakítását, mely áthidalja az eltérő jogrendszerek közti különbségeket -többek között- a gyermekek jogellenes elvitelével összefüggésben.²

A gyermekek érdekeinek elsődleges nemzetközi dokumentuma a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény, melynek 11. cikke szerint a részes államok intézkedéseket tesznek, hogy megakadályozzák a gyermekek törvényellenes külföldre utaztatását és ott-tartását, ebből a célból előmozdítják a kétoldalú és több oldalú megállapodások megkötését, illetve a meglévő megállapodásokhoz való csatlakozást³.

Mindezek égisze alatt fogadták el többet között a Schengeni Információs Rendszer keretében történő információcserével összefüggő egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2020. évi XLII. törvényt, melynek 70.§-a -a gyermek jogellenes külföldre vitelének megakadályozására- 2023. március 07. napjával beiktatta a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 7/B. címét. Mindez két új nemperes eljárás létrejöttét eredményezte: a jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárását, valamint a figyelmeztető jelzés felülvizsgálata iránti eljárásokét.

A téma aktualitását mutatja az is, hogy a gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos kérelmek száma folyamatosan nő, egy 2015. évben közzétett statisztika szerint 2015. évre a jogellenesen elvitt gyermekek visszavitelével kapcsolatos kérelmek száma 2652 volt.⁴

¹ https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_4.2.5.pdf

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_16_2351

³ https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemen_y_2013_el_ji_g_1_14.pdf

⁴ <https://www.ajk.elte.hu/media/54/df/e56e65363af1935cad1b9f9b57a498c404cbe006d782e87592a646800953/AJDI-v%C3%A9d%C3%A9s-Koz%C3%A1kHenriett-tezisek-HU.pdf>

A tanulmány célja a fenti eljárások speciális szabályainak áttekintése, és -e szabályok alkalmazása során felmerülő kérdésekre gyakorlati és megoldási javaslatok kidolgozása.

I. Jogforrási alapok

A gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos eljárások alapvető jogforrását a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény képezi. Az Egyezmény 11. cikke rögzíti, hogy „az Egyezményben részes államok intézkedéseket tesznek, hogy megakadályozzák a gyermekek törvényellenes külföldre utaztatását és ott-tartását. Ebből a célból az Egyezményben részes államok előmozdítják a kétoldalú és többoldalú megállapodások megkötését, illetőleg a meglévő megállapodásokhoz való csatlakozást.”

Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) L) cikkének (1) bekezdése értelmében Magyarország védi a házasság intézményét, mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.

Az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

Az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdése alapján minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonosságához való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.

A fentiekén túl kiemelt jelentősége van a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. (a továbbiakban: Ptk.) Negyedik Könyve XII. címében foglalt szülői felügyelettel kapcsolatos rendelkezéseknek.

Mind a jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás, mind a figyelmeztető jelzés felülvizsgálata iránti eljárások jogforrása alapja a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bnp.).

Az eljárásokra alkalmazandóak a Bnp. I. fejezetében foglalt általános rendelkezések, továbbá a Bnp. 7/B. címében foglalt speciális rendelkezések. Emellett háttérjogszabályként, szubszidiárius jelleggel irányadóak a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) rendelkezései.

II. A figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás lefolytatására a gyermek lakóhelye⁵, ennek hiányában tartózkodási helye⁶ szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság jogosult. Kisegítő szabály, hogy amennyiben a gyermek lakóhelye a fővárosban van, vagy az illetékes járásbíróság nem állapítható meg, úgy a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el.

A kérelem bírósághoz érkezésének időpontjában a bíróságnak a Pp. 30. § (2) bekezdéséhez⁷ szorosan kapcsolódóan véleményem szerint ellenőriznie kell a Schengeni Információs Rendszerben (a továbbiakban: SIS Rendszer) azt, hogy a gyermek vonatkozásában esetlegesen nem került -e már elhelyezésre figyelmeztető jelzés.

Előfordulhat ugyanis olyan helyzet, hogy a gyermek lakó/ tartózkodási helye korábban más városban volt, amely szerint illetékes bíróság már elrendelte a figyelmeztető jelzés elhelyezését, azonban időközben lakó/tartózkodási hely változás folytán másik bíróság illetékes, mely bírósághoz a

⁵ A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5.§ (2) bekezdése értelmében annak a lakásnak vagy szállásnak (a továbbiakban együtt: lakás) a címe, amely a polgár állammal, továbbá a természetes és jogi személyekkel, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel való hivatalos kapcsolattartása, valamint lakóhelyhez kötött jogai és kötelezettségei megalapozásául szolgál.

⁶ A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5.§ (2) bekezdése értelmében annak a lakásnak a címe, ahol a polgár – a lakóhely-változtatás szándéka nélkül – három hónapnál hosszabb ideig tartózkodik.

⁷ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 30.§ (2) bekezdése értelmében a bíróság az illetékességének hiányát hivatalból veszi figyelembe. Ha az illetékesség nem kizárólagos, az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően az illetékesség hiánya figyelembe nem vehető.

kérelmező -a figyelmeztető jelzés időtartamának elteltéhez közeledve- újabb kérelmet terjeszt elő. Ezen kérelem -tartalmától függetlenül- már figyelmeztető jelzés felülvizsgálata iránti kérelemként minősül, melynek elbírálására kizárólagosan az a járásbíróóság illetékes, amely a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárást lefolytatta, és a jelzés elhelyezését elrendelte.

Ebből következően tehát a lakó/tartózkodási hely változása folytán illetékessé vált bíróságnak a kérelem áttételéről kell rendelkeznie, a kérelem alapján az eljárás lefolytatására ugyanis nem jogosult.

Miután az eljárás célja a gyermek jogellenes elvitelének megakadályozása, ennél fogva a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság soron kívül köteles eljárni, a kérelemmel kapcsolatos intézkedéseket tehát a bíróságnak a lehető legrövidebb időn belül meg kell tennie.

Az eljárás megindítására kérelmezőként jogosult a szülő, a gyám, valamint a gyámhatóság. A kérelmet a gyermek másik szülője, más Ptk. szerinti hozzátartozója⁸, vagy a gyám ellen kell előterjeszteni, akinek részéről a jogellenes elvitel veszélye fennáll.

Az eljárás kérelemre indul, annak kötelező tartalmi elemeit a Bpnp. 22/G.§ (1) bekezdése⁹ meghatározza. E rendelkezés ugyan kötelező tartalmi elemként nem nevesíti, azonban álláspontom szerint -éppen az eljárás soron kívüli jellegéből következően- célszerű lenne a felek vonatkozásában a telefonszám feltüntetésének megkövetelése is, a rövid úton történő idézés érdekében.

Amennyiben a kérelem befogadható, vonatkozásában egyéb intézkedésre nincs szükség, úgy a bíróság a kérelem bírósághoz érkezésétől számított nyolcadik napra meghallgatást tűz ki.

⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 8:1.§ (1) bekezdésének 2. pontja szerint hozzátartozó a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa.

⁹ A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/G.§ (1) bekezdése alapján a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás megindítására irányuló kérelemnek tartalmaznia kell: a) az eljáró bíróság megjelölését és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége – ha az ügyben külföldi elem van, a joghatósága – megállapítható, b) a kérelmező, valamint képviselője nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét és arra vonatkozó okirati bizonyítékot, c) a kérelmezett nevét, lakóhelyét, d) a jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermek nevét, anyja nevét, születési helyét és idejét, lakóhelyét, ennek hiányában tartózkodási helyét, e) azoknak a tényeknek, körülményeknek a megjelölését, amelyek alapján fennáll annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy az adott gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról, f) a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

Az eljárás során a felek meghallgatása nem kötelező, elengedhetetlen ugyanakkor a bíróság számára az ítélőképessége birtokában lévő gyermek meghallgatása. Ennek indoka a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 12. cikkének 1. és 2. pontjában foglalt követelmény érvényre juttatása¹⁰. A gyermek ugyanis az őt érintő döntéseknek nem tárgya, hanem azok legfőbb érdekeltje, következésképp érte az eljárás minden résztvevője (hatóságok, szülők, jogi képviselők, szakértők) fokozott felelősséggel tartozik¹¹.

Mikor tekinthető a gyermek ítélőképessége birtokában lévőnek?

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) 2.§ a) pontja ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek tekinti azt a kiskorút, aki életkorának és értelmi, érzelmi fejlettségének megfelelően képes - meghallgatása során - az őt érintő tények és döntések lényegi tartalmát megérteni, várható következményeit belátni.

A Gyer. fenti rendelkezéséből jól látható, hogy az ítélőképesség megléte kizárólag az életkor alapján nem dönthető el. Az ítélőképesség megléte függ -többek között- a gyermek személyisége integráltsági fokától, szellemi teljesítőképességétől, vagy épp a szülőkhöz való érzelmi kötődésétől. Következésképp az ítélőképesség meglétét minden esetben egyedileg kell vizsgálni. Előfordulhat ugyanis, hogy egy idősebb gyermek -kortársaival ellentétben- nincs ítélőképessége birtokában, saját érdekeinek felismerésére nem képes. Önmagában tehát egy bizonyos életkort betöltött gyermeket kizárólag ezen tény alapján nem lehet ítélőképessége birtokában lévőnek tekinteni.¹²

Az ítélőképesség megítéléséhez egy perben az eljáró bíró a szülők nyilatkozatából (keresetlevél, ellenkérelem) előzetesen tájékozódhat, arra vonatkozóan további adatokat szerezhet be (óvodai, iskolai jellemzés, gyermekjóléti szolgálat vagy gyámhatóság megkeresése), melyekhez képest a gyermek közvetlen meghallgatása a perben többletinformációt nyújt.

¹⁰ Az ítélőképessége birtokában levő gyermek számára biztosítani kell azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét – figyelemmel korára és érettségi fokára – kellően tekintetbe kell venni. Ebből a célból lehetőséget kell biztosítani a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, akár közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

¹¹ BH2013.269

¹² Pfv.20.666/2020/11.

Ezzel szemben a nemperes eljárásban az idő rövidege okán kizárólag a kérelmező egyoldalú nyilatkozata áll rendelkezésre. Ebből következően pedig véleményem szerint a nemperes eljárásban a verbális kommunikációra képes (beszélni tudó) gyermek közvetlen meghallgatása nem mellőzhető, annak eredményeként kerülhet ugyanis a bíróság abba a helyzetbe, hogy megállapítsa, a gyermek elérte-e az érettségnek azt a fokát, amikor véleménye figyelembe vehető.

A gyermek meghallgatására a szülői felügyelettel kapcsolatos¹³ és kapcsolattartási perekben¹⁴ sor kerülhet érdekelteként, valamint tanúként is.

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti nemperes eljárásban a Bpnp. 7/B. címe a kiskorú gyermek jogállását illetően nem tartalmaz rendelkezést, ugyanakkor álláspontom szerint a kiskorú gyermeket érdekelteként célszerű meghallgatni, különös figyelemmel arra, hogy ez esetben a meghallgatására nem vonatkoznak a tanú meghallgatására irányadó rendelkezések.¹⁵

A gyermek idézésének szabálya a cselekvőképesség szintjéhez igazodik: a tizennegyedik életévét betöltött gyermeket -törvényes képviselője értesítésével egyidejűleg- közvetlenül, az ennél fiatalabb gyermeket pedig törvényes képviselője útján kell idézni.¹⁶ A kétféle szabályozás indoka, hogy a tizennegyedik életévét betöltött gyermek korlátozottan cselekvőképességűnek minősül¹⁷, így személyes jellegű jognyilatkozat megtételére jogosult¹⁸. Ugyanakkor az ennél fiatalabb gyermek cselekvőképtelennek minősül, nevében törvényes képviselője jár el, a gyermek jognyilatkozata semmis¹⁹.²⁰

¹³ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 472. (1) bekezdése értelmében a szülői felügyelettel kapcsolatos peren a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, valamint a szülői felügyelet megszüntetése és a visszaállítása iránt indított pert kell érteni.

¹⁴ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 472. (2) bekezdése értelmében a kapcsolattartási peren a kapcsolattartás szabályozása, a kapcsolattartás megváltoztatása, valamint a kapcsolattartási jog korlátozása vagy megvonása iránt indított pert kell érteni. A kapcsolattartás szabályozása, a kapcsolattartási jog korlátozása vagy megvonása iránti kereset önállóan nem, kizárólag házassági perben vagy szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított perben terjeszthető elő. A kapcsolattartás megváltoztatása iránti peren a Ptk. 4:181. § (4) bekezdése szerinti pert kell érteni.

¹⁵ [file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban2%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban2%20(3).pdf)

¹⁶ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 473.§ (2) bekezdése értelmében a bíróság a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorút a törvényes képviselője útján idézi meg azzal a felhívással, hogy a megjelenéséről gondoskodjék. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorú idézéséről akkor is külön értesíti a bíróság a törvényes képviselőt, ha őt is idézte a tárgyalásra.

¹⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:11. §-a értelmében korlátozottan cselekvőképességű az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét betöltötte és nem cselekvőképtelen.

¹⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:12.§ (2) bekezdésének a) pontja értelmében a korlátozottan cselekvőképességű kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja.

¹⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:14.§ (1) bekezdése értelmében a cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el.

²⁰ <https://www.mabie.hu/attachments/article/162/A%20kiskor%C3%BA%20gyermek%20mint%20%C3%A9rdekel%20a%20polg%C3%A1r%20perekben.pdf>

A gyermek meghallgatását illetően álláspontom szerint irányadóak a Pp. 473.§ (3) bekezdésében foglaltak, tehát a kiskorú meghallgatásának megfelelő légkörben, a gyermek korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megtörténnie. A gyermeknek érthető nyelvezettel el kell magyarázni az eljárás célját. A meghallgatás kezdetén a kiskorútól meg kell kérdezni a nevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakóhelyét, majd tájékoztatni kell arról, hogy a meghallgatás során a valóságnak megfelelő előadásokat kell tenni és arról, hogy a nyilatkozattételt, illetve az egyes kérdésekre a válaszadást megtagadhatja. Amennyiben az eljárás során a bíróság a kiskorú részére ügygondnokot rendelt, a tájékoztatásnak az ügygondnok eljárásban betöltött szerepére, jogaira és kötelezettségeire is ki kell terjednie.

Célszerű a gyermeket - a független véleménynyilvánításban történő befolyásolás, valamint az érzelmi megterhelés elkerülése érdekében- a felek távollétében meghallgatni.

A gyermek közvetlen meghallgatásához elengedhetetlen a tárgyi feltételek biztosítása is, így megfelelő helyiség, és légkör a meghallgatáshoz. Mindemellett továbbá indokolt lenne véleményem szerint az eljáró bírósági titkárok érzékenyítése, gyermekpszichológiai képzésen való részvételének biztosítása a gyermek meghallgatási technikák elsajátítása érdekében.²¹

Az eljárás céljára és jellegére tekintettel véleményem szerint szükséges lenne a hivatalbóli bizonyítás lehetőségének biztosítása, mely ugyancsak elősegítené a bíróság részéről a megalapozott döntés meghozatalát. Lehetőség nyílna ugyanis a bíróság számára, hogy adott esetben gyermekjóléti szolgálatot, gyámhatóságot megkeressen, és a gyermekkel kapcsolatban informálódjon. Előfordulhat ugyanis, hogy a család a gyámhatósággal rendszeres kapcsolatban állt, a gyámhatóság a gyermeket - környezeti vagy egyéb okból- nyilvántartásba vette, mely mind-mind a bíróság számára többletinformációt nyújthat.

²¹[file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban2%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban2%20(3).pdf)

A felek megjelenését illetően hangsúlyozandó, hogy a kérelmező meghallgatásról történő távolmaradása -szabályszerű idézés alapján, kimentés hiányában- eljárást megszüntető okként minősül²², ugyanakkor a kérelmezett távolléte a döntés meghozatalának nem akadály. ²³

A bíróság akkor rendeli el a figyelmeztető jelzés elhelyezését, ha az eset összes körülményéből, így különösen a felek és a gyermek által előadott tényekből megalapozottan lehet arra következtetni, hogy fennáll annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy a gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról.

1. Konkrét és nyilvánvaló veszély

A legfontosabb és legnehezebb kérdés az eljárás során annak eldöntése, hogy adott esetben fennáll-e konkrét és nyilvánvaló veszély, annak fogalmát ugyanis sem a jogszabály, sem pedig a Miniszteri Indokolás nem tartalmazza.

A magyar értelmező kéziszótár szerint:

- a „konkrét” szó jelentése: érzékelhető, kézzelfogható, egyedileg meghatározható,
- a „nyilvánvaló” szó jelentése: magától értetődő, könnyen megérthető, amit nem kell külön magyarázni, bizonyítani,
- a „veszély” szó jelentése: fenyegető helyzet, olyan állapot, ami kárral, bajjal, veszteséggel jár vagy azzal fenyeget.

Veszélyfogalommal a szerződési jogban, azon belül is a kártérítési jogban a veszélyes üzemi felelősségnél találkozhatunk a fokozott veszéllyel járó tevékenység kapcsán. Konkrét fogalom meghatározás itt sincs, az ítélezési gyakorlat azonban fokozott veszéllyel járó tevékenységnek tekinti mindazt a tevékenységet, amelynek folytatása során fellépő, viszonylag

²² Hasonlóan a kérelemre indult megelőző távoltartáshoz, amely esetben a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény 15.§ (3) bekezdése értelmében szintén az eljárás megszüntetésének van helye.

²³ Hasonlóan a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljáráshoz, mely eljárásban a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/C.§ (1) bekezdése értelmében a döntés meghozatalát a távolmaradás nem gátolja.

csekély mértékű rendellenesség is súlyos kárral fenyegető veszélyhelyzetet alakíthat ki (BDT2012.2661.), és amikor a sérelem bekövetkezésének reális lehetősége fenyeget.²⁴

Ha büntetőjogi megközelítésből vizsgáljuk, akkor a veszély olyan helyzetet ölel fel, amikor fennáll az élet, testi épség vagy egészség, illetve a vagyoni javak sérelmének a lehetősége.²⁵

A büntetőjogi szakirodalom különbséget tesz absztrakt veszély, konkrét veszély, távoli veszély és közvetlen veszély között. A konkrét veszélyt a közvetlen veszéllyel azonosítja, közvetlen veszély alatt pedig olyan helyzetet ért, melynek fennállta esetében a hátrányos változás bekövetkezésének lehetősége igen valószínű, annak kiküszöbölése általában csak a véletlenül múlik.²⁶

Meglátásom szerint konkrét és nyilvánvaló veszélyről a gyakorlatban olyan esetekben beszélhetünk majd például, amikor a gyermeknek repülőjegyet, vonatjegyet vásárolnak, és ezzel együtt korábban arra való utalás is történt, hogy a szülő a jövőt a gyermekkel külföldön képzelel el.

2. Jogellenes

A magyar nyelv értelmező kéziszótára alapján a jogellenes magatartás olyan magatartást jelent, amely valamely jogelvvél, jogszabállyal szemben áll, azt megsérti.

Eörsi Gyula szerint konkrétan azok a magatartások jogellenesek, amelyek olyan fokban veszélyesek a társadalomra, hogy velük szemben a jogi eszközökkel való védekezés szükségessé válik.²⁷

Jelen eljárásra vetítve jogellenes az a magatartás, amely a Ptk. 4:175.§ (1)²⁸-(2)²⁹-(3)³⁰ bekezdéseibe ütközik, tehát amikor a gyermek huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő elvitele oly

²⁴ <https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/8467/vesz%C3%A9lyes%C3%BCzem.pdf>

²⁵ https://ajk.kre.hu/images/doc2021/glossa/2017IV12/berces_viktor_a_veszely_buntetojogi_fogalmanak_megjelenesi_formairol.pdf

²⁶ https://ajk.kre.hu/images/doc2021/glossa/2017IV12/berces_viktor_a_veszely_buntetojogi_fogalmanak_megjelenesi_formairol.pdf

²⁷ http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2012/a_felelosseg_intezmenyenek_alakulasa_a_kezdetektol_a_xx_szazad_vegeig/

²⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:175.§ (1) bekezdése értelmében a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.

²⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:175.§ (2) bekezdése alapján a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

³⁰ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:175.§ (3) bekezdése értelmében, ha a különélő szülők egyes, a (2) bekezdésben meghatározott, közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt.

módon merül fel, hogy ahhoz a másik szülő egyetértését nem adta, és a hozzájáruló nyilatkozatot a gyámhatóság sem pótolta.

3. Rövid idő

A rövid idő fogalma sincs meghatározva, abszolút bírói mérlegeléstől függ, hogy mi tekinthető rövid időnek, de véleményem szerint - és itt visszautalok az eljárás céljára- néhány (2-3) nap.

Amennyiben a Bpnp. 22/I.§ (1) bekezdésében foglalt feltételek fennállnak, úgy a bíróság elrendeli a figyelmeztető jelzés Schengeni Információs Rendszerben történő elhelyezését.

Az elrendelő határozat rendelkező részének tartalmaznia kell a figyelmeztető jelzéssel érintett gyermek természetes személyazonosító adatait, és amennyiben a gyermek vonatkozásában egyéb információk is rendelkezésre állnak (hajszín, szemszín), úgy abban az esetben ezek az adatok is feltüntethetők.

Tartalmaznia kell továbbá a figyelmeztető jelzés elhelyezésének időtartamát, mely kardinális jelentőséggel bír, hiszen a határozatban megjelölt az időtartamig a gyermek nem hagyhatja el a Schengeni határokat.

A figyelmeztető jelzés elhelyezését a bíróság legfeljebb egy évre szólóan rendelheti el, mely rendelkezés összhangban áll a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről szóló AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU)

2018/1862 RENDELETE (a továbbiakban: EU 2018/1862 rendelet) 53. cikkének (1) bekezdésében³¹, az 53. cikkének (4) bekezdésében³², valamint az 53. cikk (6) bekezdésében³³ foglaltakkal.

A végzés előzetesen végrehajtható, így a határozat jogerejének bevárása nélkül a bíróságnak a figyelmeztető jelzést a SIS rendszerben el kell helyeznie, melyre a körözési nyilvántartási rendszerben történő adatrögzítéssel kerül sor. Mindemellett a bíróságot értesítési kötelezettség is terheli, hiszen az elrendelő határozat egy példányát meg kell küldenie a SIRENE Irodának. A SIRENE Iroda értesítése jelenleg e-mail útján történik a körözésekkel és a figyelmeztető jelzésekkel foglalkozó központi e-mail címen (intercom@nebek.police.hu) keresztül.

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy az eljárás célja a gyermek jogellenes külföldre vitelének megakadályozása, következésképp az elrendelő határozat meghozatalát követően a jelzés elhelyezésére nyomban sor kell, hogy kerüljön.

Ezzel összefüggésben hangsúlyozom, hogy a figyelmeztető jelzés bevitele és törlése minden esetben a körözést elrendelő hatóság³⁴, jelen esetben tehát a bíróság feladata.

Amennyiben a bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bpnp. 22/1.§ (1) bekezdésében foglalt feltételek nem állnak fenn, úgy a bíróság a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti kérelmet elutasítja.

Mind az elrendelő, mind pedig az elutasító határozattal szemben fellebbezésnek van helye, melynek határideje a közléstől számított három nap.

³¹ A rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről szóló AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE 53. cikkének (1) bekezdése értelmében a személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzéseket csak annyi ideig lehet tárolni, amennyi azon céloknak az eléréséhez szükséges, amelyek érdekében a figyelmeztető jelzéseket bevitték.

³² A rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről szóló AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE 53. cikkének (4) bekezdése szerint olyan gyermekek, akik esetében fennáll a szülő, családtag vagy gyám általi jogellenes elvitel veszélye, és akiknek az utazását meg kell akadályozni, a tagállamok egyéves időtartamra vihetnek be személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzéseket. A figyelmeztető jelzést kiadó tagállam az említett egy éves időtartamon belül felülvizsgálja a figyelmeztető jelzés fenntartásának szükségességét.

³³ A rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről szóló AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE 53. cikkének (6) bekezdése alapján a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam a felülvizsgálati időtartamon belül, egy rögzítendő, átfogó egyedi értékelés alapján úgy határozhat, hogy a személyre vonatkozó figyelmeztető jelzést a felülvizsgálati időtartamon túl is a rendszerben tartja, amennyiben ez szükségesnek és arányosnak bizonyul a figyelmeztető jelzés bevitelének célja szempontjából.

³⁴ A körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvény 2.§ (5) és (6) bekezdései.

A fellebbezést -miután az eljárásra szubszidiárius jelleggel irányadóak a Pp. szabályai is-, az ellenérdekű félnek észrevételre ki kell adni, ugyanakkor az észrevétel előterjesztésére nyitva álló határidő lerövidítése mindenképp indokolt.

A másodfokú bíróság felülbírálati jogköre a határozat megváltoztatására, valamint helybenhagyására terjedhet ki. Ugyan a Bpnp. eltérő rendelkezést nem tartalmaz, azonban álláspontom szerint - hasonlóan a megelőző távoltartás elrendelése iránti eljáráshoz³⁵- az eljárás gyors lefolytatása, és a kérelem mielőbbi elbírálása érdekében a határozat Pp. 381.§-a szerinti hatályon kívül helyezésnek nincs helye.

Kiemelendő, amennyiben a másodfokú bíróság a fellebbezés folytán az elsőfokú bíróság elrendelő végzését megváltoztatja, és a kérelmet elutasítja, erről haladéktalanul értesíti az elsőfokú bíróságot annak érdekében, hogy a figyelmeztető jelzést az elsőfokú bíróság a körözés visszavonásával a körözési nyilvántartási rendszeren keresztül törölje a SIS rendszerből. Kötelessége továbbá a másodfokú bíróságnak ilyen esetben a SIRENE Iroda értesítése.

E rendelkezésből adódóan kérdésként merül fel, hogy amennyiben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság kérelmet elutasító végzését megváltoztatja, és a figyelmeztető jelzés elhelyezését elrendeli, úgy annak SIS rendszerben történő elhelyezése melyik fokú bíróság kötelezettsége.

Véleményem szerint ebben az esetben a figyelmeztető jelzés elhelyezése a másodfokú bíróság feladata.

³⁵ A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény 16.§ (9) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság a fellebbezést az iratok alapján 3 munkanapon belül bírálja el. Az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésének a Pp. 381. §-a alapján nincs helye.

III. Felülvizsgálati eljárások

1. Kérelmezetti felülvizsgálat

A felülvizsgálati eljárás lefolytatására kizárólagosan az a járásbíróság illetékes, amely a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárást lefolytatta.

A kérelmet kérelmezőként a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás kérelmezettje terjesztheti elő, a figyelmeztető jelzés elhelyezését elrendelő végzésben meghatározott időtartam alatt.

Az eljárásra a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás szabályait kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy az eljárás kérelmezettje az a személy, aki a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárást megindította. A kérelemnek a Bnp. 22/G.§ (1) bekezdésének e) pontja helyett azokat az új tényeket, körülményeket kell tartalmaznia, amelyek azt bizonyítják, hogy már nem áll fenn annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy az adott gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról. Mindemellett a felülvizsgálati eljárásban a kérelmező megjelenése nem kötelező, ugyanis a döntés meghozatalának nem akadály, ha a meghallgatáson egyik fél sem jelenik meg személyesen.

Ha és amennyiben a bíróság az eljárás eredményeként megállapítja, hogy már nem áll fenn annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy az adott gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról, úgy a figyelmeztető jelzést visszavonja.

A figyelmeztető jelzés visszavonását elrendelő végzés nem előzetesen végrehajtható, melyből következően a körözés visszavonására, és körözési nyilvántartási rendszeren keresztül törlése iránt csak a végzés jogerőre emelkedését követően kell az elrendelő bíróságnak intézkednie.

Amennyiben a bíróság megállapítja a Bnp. 22/I.§ (1) bekezdésében foglalt feltételek fennállását, úgy a kérelmező kérelmét elutasítja.

2. Kérelmezői felülvizsgálat

A felülvizsgálati eljárás lefolytatására kizárólagosan az a járásbíróóság illetékes, amely a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárást lefolytatta.

A kérelmet kérelmezőként a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás kérelmezője terjesztheti elő a figyelmeztető jelzés elhelyezését elrendelő végzésben meghatározott időtartam leteltét megelőzően, de legkésőbb az időtartam letelte előtt negyvenöt nappal.

Az eljárásra a figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás szabályait kell alkalmazni azzal, hogy az eljárás kérelmezettje az a személy, aki ellen a figyelmeztető jelzés elhelyezésének elrendelése iránti eljárás folyt. A kérelemnek a Bpnp. 22/G. § (1) bekezdés e) pontjában foglaltak helyett azokat a tényeket, körülményeket kell tartalmaznia, amelyek alapján megállapítható, hogy továbbra is fennáll annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy az adott gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról, valamint amelyek szerint a jelzés célja szükségesnek és arányosnak bizonyult. A kérelmező megjelenése itt sem kötelező már, ugyanis a döntés meghozatalának nem képezi akadályát, ha a meghallgatáson egyik fél sem jelenik meg személyesen.

A kérelem alapján a bíróság a figyelmeztető jelzés elhelyezését előzetesen végrehajtható határozatával -legfeljebb egy évre szólóan- meghosszabbítja, ha az EU 2018/1862 rendelet 53. cikk (6) bekezdésében foglalt feltételek fennállnak. Az így meghosszabbított határidőt a bíróság az érvényességi idő lejárta előtt legalább 10 nappal bejegyzi a körözési nyilvántartási rendszerbe.

Amennyiben a feltételek nem állnak fenn, úgy a kérelmet a bíróság elutasítja.

IV. Tájékoztató ügyfeleknek

Az alábbiakban kidolgoztam egy általános tájékoztatót, amely összefoglalja az ügyfelek számára az eljárás célját, és a kérelem előterjesztésével kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat.

TÁJÉKOZTATÓ

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárásról

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás alapján a figyelmeztető jelzés elhelyezésének kérelmezésére jogosultak a bíróságnál kérhetik a figyelmeztető jelzés nemzetközi informatikai nyilvántartásban való elhelyezését olyan gyermek tekintetében, akinek esetében fennáll a szülő, családtag vagy gyám általi jogellenes elvitel veszélye, és akinek az utazását meg kell akadályozni.

Az eljárás eredményeként az érintett gyermek a korlátozó bírói határozatban megjelölt időtartamig, de maximálisan egy évig nem hagyhatja el a Schengeni határokat.

A kérelmet attól függően, hogy kinek a részéről áll fenn a gyermek jogellenes elvitelének veszélye, a másik szülővel vagy a gyermek más hozzátartozójával szemben kell megindítani.

Hová fordulhat?

A kérelem a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes törvényszék székhelyén működő járásbíróságnál terjeszthető elő abban az esetben, ha fennáll annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy a gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról.

Mit kell tartalmaznia a kérelemnek?

- az eljáró bíróság megjelölését és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége - ha az ügyben külföldi elem van, a joghatósága - megállapítható,
- a kérelmező, valamint képviselője nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, képviselő nélküli eljárás esetén a kérelmező telefonszámát a rövid úton történő elérhetőség érdekében, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét és arra vonatkozó okirati bizonyítékot,
- a kérelmezett nevét, lakóhelyét, és telefonszámát a rövid úton történő elérhetőség érdekében,
- a jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermek nevét, anyja nevét, születési helyét és idejét, lakóhelyét, ennek hiányában tartózkodási helyét,
- azoknak a tényeknek, körülményeknek a megjelölését, amelyek alapján fennáll annak konkrét és nyilvánvaló veszélye, hogy az adott gyermeket jogellenesen és rövid időn belül elvihetik Magyarországról,
- a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

Költségek?

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás költségmentes.

Összefoglaló

A jogellenes elvitellel veszélyeztetett gyermekek tekintetében szükséges utazás megakadályozásával járó figyelmeztető jelzés elhelyezése iránti eljárás, valamint a figyelmeztető jelzés felülvizsgálata iránti eljárások lefolytatása során a jogalkalmazó számára a legnehezebb kérdés egyrészt annak megállapítása, hogy a gyermek ítélőképessége birtokában lévőnek tekinthető -e, valamint, hogy az adott esetben fennáll -e a konkrét és nyilvánvaló veszélye annak, hogy a gyermeket jogellenesen és rövid időn belül az országból elvihetik. Sem az egyik, sem a másik kérdésre iránymutatás nem adható, minden esetben a jogalkalmazóra hárul az adott eset összes körülményének értékelése és mérlegelése mellett azok megválaszolása. Ehhez kísérelt meg a dolgozat gyakorlati szempontok vizsgálatával segítséget nyújtani.

Mindazonáltal véleményem szerint -a gyermekek jogellenes elvitelének megakadályozása érdekében- szükséges lenne annak a szülők felé annak hangsúlyozása, és nyomatékosítása, hogy a gyermekek huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldre viteléről -a hatályos jogi szabályozás értelmében- egyik szülő sem dönthető kizárólagosan, egyoldalúan. Hangsúlyozni kellene továbbá, hogy amennyiben a gyermek ily módon történő külföldre vitelére sor kerül, úgy az jogellenes gyermekelvitelnek minősül.

Irodalomjegyzék

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény
- A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény
- A körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvény
- A rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről szóló AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE
- A Gyermek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet
- <https://www.mabie.hu/attachments/article/162/A%20kiskor%C3%BA%20gyermek%20mint%20%C3%A9rdekelt%20a%20polg%C3%A1ri%20perekben.pdf>

- [file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/bedos/Downloads/gyengene_nagy_a_gyermek_meghallgatasa_az_ot_erinto_eljarasokban%20(3).pdf)
- https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_4.2.5.pdf
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_16_2351
- https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenye_2013_el_ii_g_1_14.pdf
- <https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/8467/vesz%C3%A9lyes%C3%BCzem.pdf>
- <https://www.ajk.elte.hu/media/54/df/e56e65363af1935cad1b9f9b57a498c404cbe006d782e87592a646800953/AJDI-v%C3%A9d%C3%A9s-Koz%C3%A1kHenriett-tezisek-HU.pdf>
- https://ajk.kre.hu/images/doc2021/glossa/2017IV12/berces_viktor_a_veszely_buntetojogifogalmanak_megjelenesi_formairol.pdf
- http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_2012/a_felelosseg_intezmenyenek_alakulasa_a_kezdetektol_a_xx_szazad_vegeig/
- BH2013.269.
- BDT2012.2661.
- Pfv.20.666/2020/11.